

ZPF, hornictví, geologie (8)

Právo životního prostředí, MUNI 2023

Právní rámec

- zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)
- zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě
- zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích

Orgány státní správy

- Obecní úřady ORP
- Krajské úřady
- Správy NP
- Újezdní úřady
- Státní pozemkový úřad (ústředí + krajské)
- Český báňský úřad
- Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu
- ČIŽP a u ochrany ZPF nově i stavební úřad (!)

Ochrana ZPF

- Zemědělský půdní fond je základním přírodním bohatstvím naší země, nenahraditelným výrobním prostředkem umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí
- Ochrana ZPF, jeho zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí

Zemědělský půdní fond

- ▶ zemědělská půda – pozemky zemědělsky obhospodařované: orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty
 - půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není
 - ▶ rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže
 - ▶ nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby (tzn. polní cesty, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy aj.)
- trvalý travní porost lze změnit na ornou půdu jen se souhlasem orgánu ochrany ZPF

Třídy ochrany zemědělské půdy

- ▶ zemědělská půda se dělí podle kvality do 5 tříd ochrany - stanovují se pomocí bonitovaných půdně ekologických jednotek, které jsou přiřazeny jednotlivým třídám dle přílohy č. 1 - 5 k vyhlášce
- BPEJ je charakterizována klimatickým regionem, hlavní půdní jednotkou, sklonitostí a expozicí, skeletovitostí a hloubkou půdy, jež specifikují hlavní půdní a klimatické podmínky hodnoceného pozemku
- pětimístný číselný kód

BPEJ

Číselný kód:

- klimatický region – první číslice
- hlavní půdní jednotka – druhá a třetí číslice
- sklonitost a expozice – čtvrtá číslice
- skeletovitost a hloubka půdy – pátá číslice

BPEJ = základ pro ocenění zemědělského pozemku (dle zákona o pozemkových úpravách)

Zásady ochrany zemědělské půdy

- ▶ zakázáno: znečišťovat, ohrožovat erozí, užívat k nezemědělským účelům, poškozovat zhutňováním, zamokřováním, vysoušením, překrýváním nebo narušováním erozí, používat upravené kaly nebo sedimenty (pokud došlo k překročení preventivních hodnot)
- ▶ nutno: užívat nebo udržovat půdu v souladu s charakteristikou druhu pozemku (nejde-li např. o výjimku – dočasné odnětí ze ZPF aj.)
- ▶ podmínky pro plantáže dřevin (max. doba, rekultivace, třída ochrany)
- ▶ pro nezemědělské účely je nutno použít především nezemědělskou půdu
- ▶ zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany lze odejmout pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu
- ▶ orgány ZPF se vyjadřují ke stavebním, průmyslovým, těžebním aj. činnostem

Odnětí půdy ze ZPF

- ▶ k odnětí je třeba souhlasu orgánu ochrany ZPF – závazné stanovisko (je součástí navazujícího rozhodnutí)/rozhodnutí – omezená platnost
- odejmout bez souhlasu lze ve vyjmenovaných případech (př. stavby o výměře /vč. souvisejících ploch/ do 25 m², geodetické značky a stožáry mobilních sítí na plochách do 30 m², pro obnovu koryt vodních toků, pro registrovaný VKP ...)
- trvale x dočasně (podmínkou dočasného odnětí ze ZPF je rekultivace)
- zásady – přednostně na zastavitelných plochách, méně kvalitní půdu ..
- odnětí I. a II. třídy jen ve veřejném zájmu: ten je ze zákona dán mj. u staveb veřejné dopravní infrastruktury, na zastavitelné ploše dle ÚP ...
- půda se odkládá na určená místa
- postupování žádosti (§ 18 odst. 1)

Odvody

- ▶ osoba, které svědčí oprávnění k záměru, pro který byl vydán souhlas s odnětím zemědělské půdy ze ZPF, je povinna za odňatou zemědělskou půdu zaplatit odvod ve výši stanovené podle přílohy k zákonu o ZPF
- orientační výše odvodu je stanovena v souhlasu s odnětím půdy ze ZPF, konečná výše v rozhodnutí o odvodech
- o výši odvodu se rozhoduje po zahájení realizace záměru
- výjimky z povinnosti platit odvody (např. pro stavby veřejné dopravní infrastruktury, stavby zemědělské prvovýroby, stavby ČOV)
- platba jednorázová x každoroční, proces dle daňového řádu
- evidence odnětí ze ZPF vede MŽP

Pozemkové úpravy

- ▶ Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě)
 - účelem zmírnění následků některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989 (pozn. - půda byla po válce scelována do širých lánů...), dosáhnutí zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a úprava vlastnických vztahů k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí
- ▶ důsledkem vydávání odňatých nemovitostí oprávněným osobám/nahrazování vydání převodem jiných pozemků ovšem též neuspořádanost poměrů v území

Pozemkové úpravy

- ▶ ve veřejném zájmu se prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy
- ▶ původní pozemky zanikají a zároveň se vytvářejí pozemky nové, k nimž se uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena
- ▶ zajišťují podmínky pro zlepšení kvality života ve venkovských oblastech včetně napomáhání diverzifikace hospodářské činnosti a zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství, zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, lesní hospodářství a vodní hospodářství zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny

Formy pozemkových úprav

- ▶ *jednoduché* pozemkové úpravy = týkají se jen části katastrálního území; řeší pouze některé hospodářské nebo ekologické potřeby v krajině
 - ▶ *komplexní* pozemkové úpravy
-

Řízení o pozemkových úpravách

- ▶ zahajuje se z moci úřední s přihlédnutím k požadavkům na provedení pozemkových úprav
- úvodní jednání s vlastníky
- soupis a ocenění nároků vlastníků
- plán společných zařízení (= opatření sloužící ke zpřístupnění pozemků, protierozní opatření pro ochranu půdního fondu, vodohospodářská opatření sloužící k neškodnému odvedení povrchových vod a ochraně území před záplavami, opatření k ochraně a tvorbě životního prostředí, zvýšení ekologické stability) - schvaluje zastupitelstvo obce
- návrh pozemkových úprav) (i např. stavba cest, meliorace...)
- rozhodnutí o pozemkových úpravách - návrh lze schválit, pokud souhlasí min. 60 % vlastníků

Právní úprava hornictví

Horní zákon:

- stanoví zásady ochrany a hospodárného využívání nerostného bohatství

Zákon o hornické činnosti:

- podmínky provádění hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem, nakládání s výbušninami a s výbušnými předměty, bezpečné provozování podzemních objektů,
- podmínky pro bezpečnost a ochranu zdraví osob, bezpečnost provozu a ochranu pracovního prostředí při výše uvedených činnostech
- organizace a působnost orgánů státní báňské správy

Nerosty

- ▶ = tuhé, kapalné a plynné části zemské kůry;
- ▶ za nerosty se nepovažují:
 - vody s výjimkou mineralizovaných vod, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
 - přírodní léčivé vody a přírodní stolní minerální vody
 - léčivá bahna a ostatní produkty přírodních léčivých zdrojů
 - rašelina
 - bahno, písek, štěrk a valouny v korytech vodních toků, pokud neobsahují vyhrazené nerosty v dobyvatelném množství,
 - kulturní vrstva půdy, která je vegetačním prostředím rostlinstva

Rozdělení nerostů – vyhrazené:

- ▶ radioaktivní nerosty,
- ▶ ropa a hořlavý zemní plyn, uhlí a bituminosní horniny,
- ▶ nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět kovy,
- ▶ magnezit,
- ▶ nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět fosfor, síru a fluór nebo jejich sloučeniny,
- ▶ kamenná sůl, draselné, borové, bromové a jodové soli,
- ▶ tuha, baryt, azbest, slída, mastek, diatomit, sklářský a slévárenský písek, minerální barviva, bentonit,
- ▶ nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět prvky vzácných zemin a prvky s vlastnostmi polovodičů,

Rozdělení nerostů – vyhrazené:

- ▶ granit, granodiorit, diorit, gabro, diabas, hadec, dolomit a vápenec, pokud jsou blokově dobytelné a lešitelné, a travertin,
- ▶ technicky využitelné krystaly nerostů a drahé kameny,
- ▶ halloyzit, kaolin, keramické a žáruvzdorné jíly a jílovce, sádrovec, anhydrit, živce, perlit a zeolit,
- ▶ křemen, křemenec, vápenec, dolomit, slín, čedič, znělec, trachyt, pokud tyto nerosty jsou vhodné k chemicko-technologickému zpracování nebo zpracování tavením,
- ▶ mineralizované vody, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
- ▶ technicky využitelné přírodní plyny.
- ▶ *Ostatní nerosty = nerosty nevyhrazené*

Ložiska nerostů

- ▶ = přírodní nahromadění nerostů, jakož i základka v hlubinném dole, opuštěný odval, výsypka nebo odkaliště, které vznikly hornickou činností a obsahují nerosty

Výhradní ložisko (nerost v množství a jakosti vzbuzující důvodné očekávání o jeho nahromadění):

- a) ložisko vyhrazených nerostů
 - b) výhradní ložisko nevyhrazených nerostů, o nichž bylo před 20.12.1991 rozhodnuto příslušnými orgány státní správy, že jsou vhodná pro potřeby a rozvoj národního hospodářství
- ▶ ložiska vyhrazených nerostů = nerostné bohatství
 - je vlastnictvím státu, MŽP vydává osvědčení o jeho existenci
 - ▶ ložisko nevyhrazených nerostů je součástí pozemku

Ochrana nerostného bohatství

- ▶ při územně plánovací činnosti:
 - povinnost při vycházet z podkladů o zjištěných a předpokládaných výhradních ložiskách
 - stanoviska MŽP, MPO a ČBÚ k Politice územního rozvoje a ZÚR
 - ▶ stanovení chráněného ložiskového území (stanoví MŽP)
- = území, na kterém by stavby a zařízení, které nesouvisí s dobýváním výhradního ložiska, mohly znemožnit nebo ztížit dobývání výhradního ložiska

Hornická činnost

- vyhledávání a průzkum výhradních ložisek
- otvírka, příprava a dobývání výhradních ložisek,
- zřizování, zajišťování a likvidace důlních děl a lomů,
- úprava a zušlechťování nerostů prováděné v souvislosti s jejich dobýváním,
- zřizování a provozování odvalů, výsypek a odkališť při výše uvedených činnostech
- zvláštní zásahy do zemské kůry
- zajišťování a likvidace starých důlních děl
- báňská záchranná služba,
- důlně měřická činnost

Činnost prováděná hornickým způsobem

- ▶ dobývání ložisek nevyhrazených nerostů, včetně úpravy a zušlechťování nerostů prováděných v souvislosti s jejich dobýváním, a vyhledávání a průzkum ložisek nevyhrazených nerostů prováděné k tomu účelu,
- ▶ těžba písků v korytech vodních toků a štěrkopísků plovoucími stroji, včetně úpravy a zušlechťování těchto surovin prováděných v souvislosti s jejich těžbou, s výjimkou odstraňování nánosů při údržbě vodních toků,
- ▶ práce k zajištění stability podzemních prostorů (podzemní sanační práce),
- ▶ práce na zpřístupňování jeskyní a práce na jejich udržování v bezpečném stavu,
- ▶ jímání přírodních léčivých a stolních minerálních vod v důlním díle v podzemí, a další, zejm. podzemní práce (...)

Nakládání s nerosty

- ložiskový průzkum
 - výstavba dolů a lomů
 - dobývání výhradních ložisek
 - jiné zásahy do zemské kůry
-

Geologické práce

► Geologické práce

= geologický výzkum a geologický průzkum na území ČR:

Geologický výzkum

= soubor prací, jimiž se: zkoumá vznik a působení geologických procesů/ zkoumá, hodnotí a dokumentuje geologická stavba území, její prvky a zákonitosti

Geologický průzkum

= účelově zaměřené geologické práce, jimiž se zkoumá území v podrobnostech přesahujících geologický výzkum: ložiskový, pro zvláštní zásahy do zemské kůry, hydrogeologický, inženýrskogeologický, geologických činitelů ovlivňujících životní prostředí

Ložiskový průzkum

► Výhradní ložiska:

- stanovení průzkumného území za účelem vyhledávání a průzkumu výhradního ložiska

- stanovuje MŽP rozhodnutím právnické osobě nebo fyzické osobě, která má oprávnění k hornické činnosti

- na výhradní ložisko může být stanoveno jenom jedno průzkumné území

► Ložiska nevyhrazených nerostů:

- lze provádět jen na základě dohody s vlastníkem pozemku, pokud zvláštní předpis (horní zákon) nestanoví jinak

Realizace geologických prací

- projektování
- evidence
- provádění (odborně, racionálně a bezpečně dle projektu)
- vyhodnocení (vč. nových geologických poznatků nesouvisejících přímo s cílem projektu, zejm. ložiska nerostů a zdroje podzemních vod)
- nově se při úpravě území dotčeného těžbou prověřují možnosti rekultivace území přírodě blízkou obnovou

Státní geologická služba

- shromažďování a poskytování údajů o geologickém složení území, ochraně a využití přírodních nerostných zdrojů a zdrojů podzemních vod a o geologických rizicích
- pro výkon státní geologické služby zřídilo MŽP Českou geologickou službu, příspěvkovou organizaci

<http://www.geology.cz/extranet/sgs>